

Šeďová, Klára

Možnosti uplatnění zakotvené teorie v pedagogickém výzkumu : rodinná socializace dětského televizního diváctví

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. U, Řada pedagogická. 2005, vol. 53, iss. U10, pp. [123]-132

ISBN 80-210-3891-8

ISSN 1211-6971

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104568>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KLÁRA ŠEĐOVÁ

**MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ZAKOTVENÉ TEORIE
V PEDAGOGICKÉM VÝZKUMU: RODINNÁ SOCIALIZACE
DĚTSKÉHO TELEVIZNÍHO DIVÁCTVÍ**
OPTIONS OF THE APPLICATION OF THE GROUNDED
THEORY IN PEDAGOGIC RESEARCH: FAMILY SOCIALIZATION
OF CHILDREN'S TV-WATCHING

Úvod

Cílem tohoto článku je na příkladu z vlastní výzkumné praxe ilustrovat a komentovat možnosti, které přináší použití zakotvené teorie v rámci pedagogického výzkumu. Zakotvená teorie (grounded theory) je jedním z možných designů kvalitativní výzkumné studie. Jde o design, který je v sociálních vědách poměrně populární, v pedagogickém výzkumu, který se ve své kvalitativní větvi orientuje především etnograficky, se však dosud používá jen zřídka.¹ Vzhledem k omezenému prostoru bych se chtěla věnovat jedinému, avšak velmi významnému aspektu zakotvené teorie, a to specifickým kódovacím technikám, které tato metodologie zahrnuje.²

Zakotvená teorie představuje sadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu zaměřeného na vytváření teorie (Lewis-Beck et al., 2004, s. 440) Strauss a Corbinová (1999, s. 14) uvádějí, že „... je to teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“ Je zřejmé, že termín zakotvená teorie odkazuje jednak k určitému metodologickému postupu, jednak k jeho produktu, tedy výsledné teorii.

¹ Například Freebody (2003) ve své rozšířené učebnici kvalitativního pedagogického výzkumu uvádí jako nejvhodnější a zároveň nejpobulárnější metody pouze etnografii, případovou studii a akční výzkum.

² V úvodní části tohoto textu v krátkosti charakterizují kódovací procedury zakotvené teorie a v další části popíšu, jakým způsobem a s jakými efekty jsem s těmito procedurami pracovala v rámci výzkumu rodinné socializace dětského diváctví.

Autory zakotvené teorie jsou Barney G. Glaser a Anselm L. Strauss³, jejichž záměrem bylo ustavit kvalitativní výzkum jako skutečně vědeckou metodologii, posunout jej za hranice deskripce jevů směrem k vytváření teoretických rámců a konceptuálnímu porozumění studovaným fenoménům (Lewis-Beck et al., 2004, s. 440).

V zásadě lze říci, že zakotvená teorie nabízí návod pro zacházení s daty, který stimuluje přemýšlení o nich (Glaser in Lewis-Beck et al., 2004, s. 442). Tento návod zahrnuje řadu jednotlivých postupů, z nichž nejdůležitější jsou patrně specifické kódovací techniky, jimž bych se chtěla na tomto místě věnovat.

Kódovací techniky v zakotvené teorii

Kódovací techniky představují konkrétní způsoby nakládání s daty, od těch nejjednodušších (otevřené kódování), které jsou příbuzné tematické analýze přítomné v každém kvalitativním šetření (Ezzy, 2002), až po ty nejsložitější (selektivní kódování), jež vedou k vyvážení teoretických konceptů a modelů. Právě užitím složitějších kódovacích technik se zakotvená teorie nejnvýznamněji odlišuje od ostatních kvalitativních postupů.

Kódování v zakotvené teorii představuje proces procházející v zásadě třemi stádii, jimiž jsou: otevřené kódování – axiální kódování – selektivní kódování.

(1) Otevřené kódování

Otevřené kódování znamená vytvoření pojmů, které označují jednotky textu. Jde tedy o přidělení jména jevům. Vytvořené pojmy jsou dále (pomocí techniky konstantní komparace) kategorizovány, což znamená, že jsou seskupovány ty z nich, které se zdají příslušet ke stejnému jevu (Strauss, Corbinová, 1999). Také tyto kategorie jsou pojmenovány a dále jsou zaznamenávány jejich vlastnosti a dimenze těchto vlastností.

(2) Axiální kódování

Axiální kódování je technikou navazující na otevřené kódování, jeho cílem je vytváření spojení mezi kategoriemi a subkategoriemi (Strauss, Corbinová, 1999). Za tímto účelem se používá tzv. paradigmatický model, který ve zjednodušené podobě vypadá takto:

(A) PŘÍČINNÉ PODMÍNKY => (B) JEV => (C) KONTEXT =>
(D) INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY => (E) STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE => (F) NÁSLEDKY

Použití tohoto modelu umožňuje o datech systematicky přemýšlet a vzájemně je k sobě vztahovat složitými způsoby. V zásadě jde o to, že jsou jednotlivé kategorie přiřazeny k jednotlivým položkám paradigmatického modelu a je hledán vztah jejich subkategorií (předpokládá se například, že určitý typ příčinných pod-

³ Své společné zakladatelské dílo, knihu *The Discovery of Grounded Theory*, vydali v roce 1967.

mínek vyvolává určitou variantu základního jevu) či dimenzí. Axiální kódování může být použito v analýze dat jedenkrát (je seskupeno kolem centrální kategorie, nebo i vícekrát (je seskupeno kolem několika důležitých kategorií). Na tomto místě je třeba poznamenat, že axiální kódování funguje jako pomůcka při třídění dat, nikoli jako závazný model výkladu zkoumaných jevů. Ve fázi selektivního kódování jsou kategorie dále uspořádávány a přeskupovány.

Ohledně místa a významu axiálního kódování v systému zakotvené teorie se však vedou určité spory. Zatímco Strauss a Corbinová (1999) tuto techniku prosazují, podle Glasera (Ezzy, 2002) omezuje induktivní povahu celého procesu, neboť výsledky otevřeného kódování vměstnává do předem daného a úzce vymezeného souboru kategorií. Ezzy (2002) míní, že axiální kódování je užitečnou pomůckou, ale nesmí být nasazeno v příliš časně fázi analýzy dat. Jde tedy o nejednoznačně přijímanou techniku, kterou někteří autoři považují za kanonickou součást analytických postupů zakotvené teorie, jiní autoři ji však odmítají nebo jí připisují okrajovou roli.

(3) Selektivní kódování

Selektivní kódování zahrnuje výběr jedné klíčové kategorie, kolem které je organizován základní analytický příběh (Strauss, Corbinová, 1999). Všechny ostatní kategorie jsou potom vztaheny k této jediné centrální kategorii. Tato centrální kategorie by měla odpovídat zkoumanému jevu a dobře jej popisovat. Selektivní kódování zahrnuje popis pravidelností – tedy opakujících se vztahů mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií (tyto pravidelnosti se začínají vynořovat již během axiálního kódování).

Součástí procesu selektivního kódování je i samotné zakotvení teorie (Strauss, Corbinová, 1999, s. 99), jež probíhá tak, že se formulované hypotézy a výroky o vztazích zpětně ověřují podle dat (údajů o zkoumaných případech).

Rodinná socializace dětského televizního diváctví: charakteristika realizovaného výzkumného šetření

Výzkumné šetření, které jsem realizovala v rámci svého dizertačního projektu v letech 2002 – 2005, bylo zaměřeno na to, zda a jakým způsobem rodiče předškolních dětí regulují a zprostředkovávají vztah svých dětí k televizi a jejich divácké chování. Kontextem tohoto výzkumného záměru bylo uvažování o televizi jako silném socializačním činiteli, jehož vliv je však filtrován přes působení rodinného prostředí. Působení rodiny na dětské diváctví se proto stalo hlavním předmětem mého zájmu. Původně jsem o tomto působení uvažovala především v rovině pedagogické, tedy ve smyslu hledání záměrných činností rodiče – vychovatele, otevřenost kvalitativně výzkumné metodologie mě však v průběhu analýzy dat navedla také na neintencionální faktory, které do celé věci vstupují. Snažila jsem se tedy postihnout záměrné i nezáměrné rodičovské chování jako dvě součásti socializačního působení rodinného prostředí.

Jako zkoumanou populaci jsem zvolila matky dětí předškolního věku. Toto rozhodnutí mělo své důvody logické – matka je obvykle tím z rodičů, kdo cítí primární zodpovědnost za péči o dítě a jeho výchovu – i pragmatické – předpokládala jsem, že matky budou ochotnější o daném problému vypovídat a přístup k nim bude snazší, než k otcům. Ve výsledku jsem od respondentek – matek – získala trojí typ výpovědí: o nich samých jako o primárních vychovatelkách, o dítěti jako objektu socializačního působení (předpokládám přitom, že matka zná dítě nejlépe a je s to podat o něm informačně bohatou zprávu) a o ostatních členech rodiny, především o otci coby spoluvychovateli. Výzkumný vzorek zahrnoval 17 matek předškolních dětí (ve věku 3–6 let). Vzorek byl sestavován graduálně, v souladu s požadavky zakotvené teorie.⁴

Hlavní technikou sběru dat se stal hloubkový semistrukturovaný rozhovor. Rozhovory se ve většině případů uskutečnily v domácnosti respondentek, obvykle za přítomnosti dětí. Výhodou v takovém případě bylo, že jsem měla možnost doplnit rozhovor o pozorování dítěte a jeho matky v jejich domácím prostředí.⁵ Jádrová část rozhovorů obvykle trvala jednu až dvě hodiny.⁶ Rozhovory jsem nahrávala na diktafon a následně přepisovala.

Analýza dat pomocí kódovacích technik zakotvené teorie

Analýza dat proběhla ve dvou fázích (léto 2004 a jaro – léto 2005). Na tomto místě bych ráda tematizovala určité změny v analýze nasbíraného materiálu související s použitím jednotlivých kódovacích technik zakotvené teorie.

První fázi jsem zahájila otevřeným kódováním. Jako kódovací jednotku jsem zvolila významový celek a řádek za řádkem jsem kodovala přepisy rozhovorů. Kódy byly následně kategorizovány. Na této úrovni vzniklo tolik nových pojmů a kategorií, že bylo posléze nutné vytvořit přehledný slovníček používaných termínů. Po ukončení otevřeného kódování jsem se rozhodla vyhnout se kódování axiálnímu, a přejít rovnou ke kódování selektivnímu. Nepodařilo se však nalézt jednotící linku celého příběhu. Výstupem byl popisný text organizovaný podle velkých kategorií tak, jak se vynořily v průběhu otevřeného kódování.

⁴ V první fázi jsem oslovila 11 respondentek, přičemž jsem se snažila získat co nejširší variabilitu ve vztahu ke vzdělání matek a věku dítěte (předpokládala jsem, že i uvnitř takto úzce věkově vymezené kategorie se budou objevovat rozdíly dané stářím dítěte). Ve druhé fázi (6 respondentek) jsem nadále sledovala vzdělanostní variabilitu, ale snažila jsem se získat matky dětí, o nichž jsem předpokládala, že se dívají na televizi více nebo méně, než je běžná norma. V této fázi šlo tedy o získání specifických skupin, které by mohly přinést nové informace a saturovat tak vznikající teorii. Ještě před dosažením počtu 17 respondentek se zdálo, že nová data podporují předběžné závěry vyplývající z dat již získaných, a proto byl na počtu 17 respondentek sběr dat uzavřen.

⁵ V několika případech si však respondentky přály uskutečnit rozhovor u mě doma nebo na neutrální půdě (v jednom případě restaurace, v jednom případě pracoviště respondentky). Vždy jsem se řídila jejich přáním.

⁶ Celkový čas návštěvy však byl vždy delší.

Struktura textu byla následující:

1. Organizace času a televizní konzumace v rodině
2. Sledované pořady
3. Rodičovský diskurz o televizi
4. Dítě jako televizní divák
5. Výchovná práce rodičů

Jednotlivé kapitoly shrnovaly zajímavý materiál, který se podařilo mnohdy poměrně uspokojivě interpretovat. Obsahovaly různé kategorizace, tyto kategorizace však nebyly propojeny v rámci celku. Jednalo se o fragmentarizovaný a nezaostřený popis, v němž absentoval ústřední jednotící motiv.

Po určité zpětné vazbě, kterou jsem dostala od svých kolegů, jsem se rozhodla o krok vrátit a pokusit se o aplikaci axiálního kódování.⁷ Vrátila jsem se ke kategoriím vzešlým z otevřeného kódování a seskupila jsem je novým způsobem tak, aby bylo možné je zasadit do paradigmatického modelu. Ten byl naplněn následujícím způsobem:

Tabulka 1: Použití paradigmatického modelu

příčinné podmínky	jev	kontext	intervenující podmínky	strategie jednání a interakce	následky
rodičovské potřeby; rodičovské postoje k televizi	dětský televizní režim	domácí rutiny	přání dítěte	rodinná mediální výchova	výsledky rodinné mediální výchovy

Tento model byl potom použit jako rámeček pro organizaci vlastního textu. Použití paradigmatického modelu umožnilo postihnout základní analytickou linku a provázat jednotlivé kategorie a subkategorie a jejich dimenze mezi sebou navzájem.

Na tomto místě je třeba uvést, že způsob, jakým jsem paradigmatický model naplnila, nebyl lineární, nýbrž cirkulární. Výsledky rodinné mediální výchovy znamenají totiž změnu na úrovni jevu či příčinných podmínek.⁸ Možnost takovéto cirkularity Strauss a Corbinová (1999) explicitně připouštějí.⁹

Práci s kategoriemi, kterou zavedení axiálního kódování do již zpracovaných dat přineslo, se pokusím ilustrovat na následujícím příkladu. Nově vzniklá kate-

⁷ Cyklické návraty k předcházejícím fázím, stejně jako překrývání fází jsou v kvalitativním výzkumu běžné.

⁸ Výsledkem rodinné mediální výchovy je například změna času, který dítě věnuje sledování televize.

⁹ „Následky jednoho souboru jednání se mohou stát součástí podmínek (stejně jako kontextu nebo intervenujících podmínek), které ovlivňují sekvenčně následující soubor jednání nebo interakcí – nebo dokonce i části podmínek, které následují v dalších krocích. To znamená, že to, co je v jednom okamžiku následek jednání nebo interakce, se může v jiném okamžiku stát součástí podmínek dalšího jednání.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 78)

gorie „dětského televizního režimu“ v sobě například zahrnuje tři prvky – čas, po který se dítě na televizi dívá (původně v části 1), pořady, které sleduje (původně v části 2) a způsob, jakým se dívá (původně v části 4). Strukturu této kategorie schematicky zachycuje tabulka 2.

Tabulka 2: Dětský televizní režim a jeho složky

dětský televizní režim	minimální konzumace	dětský režim	televize jako hobby	režim XXL
množství času	0 – 10 minut	30 – 90 minut	90 – 180 minut	bez limitu
sledované pořady	pořady základní skupiny	pořady základní skupiny; rozšiřující pořady	pořady základní skupiny rozšiřující pořady; pořady přechodného typu	všechny typy pořadů
modus sledování	zadáno pro děti	zadáno pro děti	zadáno pro děti; soustředěné přihlížení	všechny mody

Prostřednictvím axiálního kódování způsobem byl organizován vztah mezi kategoriemi v rámci jednotlivých kapitol i napříč nimi. Různé typy dětského televizního režimu, coby ukazatele dětského televizního diváctví, byly vztaženy k různým typům příčinných podmínek (především rodičovských potřeb), k různému kontextu domácích rutin a různým rodičovským výchovným strategiím. Tvrdím tak například, že rodiče, kteří akcentují v rámci domácích rutin péči o domácnost, potřebují mnoho času pro sebe a pro své činnosti a v důsledku toho neomezují příliš přístup dětí k televizi.

Vztahy mezi kategoriemi jsou sumárně zachyceny v tabulce 3.

Díky tomu, že byly kategorie nově přeskupeny a provázány v rámci axiálního kódování, se stala práce ve fázi selektivního kódování mnohem snadnější. Základní analytický příběh byl formulován takto: Dětské sledování televize je jev, který je socializován v rodině.¹⁰ Rodinná socializace dětského diváctví zahrnuje vlivy funkcionální (kontext domácích rutin) i intencionální (rodinná mediální výchova), přičemž v pozadí stojí vždy rodičovské potřeby, coby zdroj, z něhož je dětské sledování televize syceno, a rodičovské postoje k televizi, coby limit, který dětské sledování televize omezuje.

Tento příběh byl převeden do kauzálního modelu, zachyceného ve schématu 1.¹¹ Rodičovské potřeby, rodičovské postoje a přání dítěte společně utvářejí podobu rodinné mediální výchovy (například negativní rodičovské postoje vedou k restriktivní rodinné mediální výchově, rodičovské potřeby a přání dítěte posouvají rodinnou mediální výchovu směrem k větší permisivitě). Rodinná mediální výchova následně determinuje dětské televizní diváctví (rozhoduje o tom, jak

¹⁰ To znamená, že se děti v prostředí rodiny „učí“, jak se dívat na televizi. Získávají základní divácké návyky, vytvářejí si postoje k televizi a názory na ni. V rodině se například fixuje frekvence sledování televize, používání televize jako kulisy u jídla a dalších činností atd.

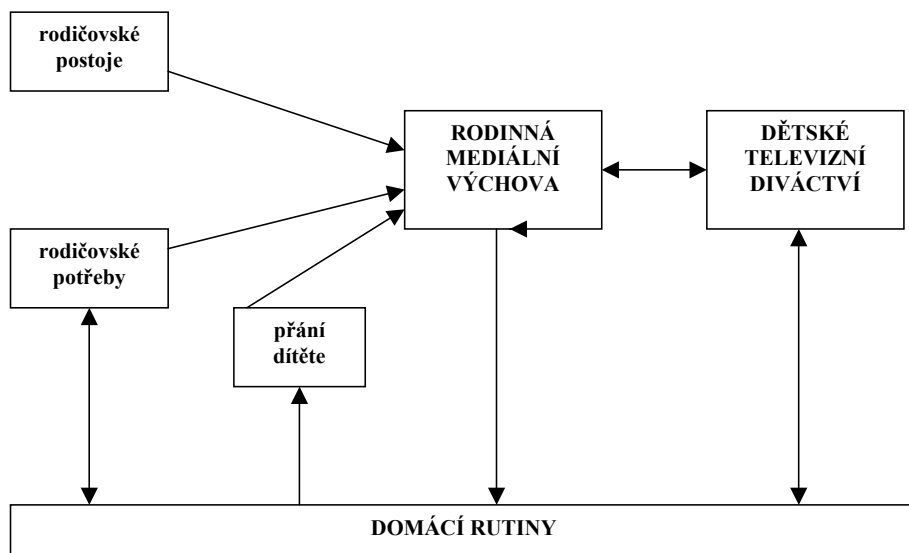
¹¹ Na tomto místě došlo k vyjádření nově formulovaných vztahů mezi kategoriemi ve smyslu odputání se od původního paradigmatického modelu.

Tabulka 3: Rodinná socializace dětského diváctví: vztahy mezi kategoriemi

dětský televizní režim	minimální konzumace	dětský režim	televize jako hobby	režim XXL
<i>množství času</i>	<i>0 – 10 minut</i>	<i>30 – 90 minut</i>	<i>90 – 180 minut</i>	<i>bez limitu</i>
<i>sledované pořady</i>	<i>pořady základní skupiny</i>	<i>pořady základní skupiny; rozšiřující pořady</i>	<i>pořady základní skupiny rozšiřující pořady; pořady přechodného typu</i>	<i>všechny typy pořadů</i>
<i>modus sledování</i>	<i>zadáno pro děti</i>	<i>zadáno pro děti</i>	<i>zadáno pro děti; soustředěné přihlížení</i>	<i>všechny mody</i>
rodičovské potřeby	nevyjadřované	potřeba získat čas	primárně potřeba získat čas; sekundárně potřeba dívat se	primárně potřeba dívat se; sekundárně potřeba získat čas
rodičovské postoje k televizi	negativní	negativní	negativní	negativní
přání dítěte	nehraje roli	dítě neprosazuje přání dívat se	dítě prosazuje přání dívat se	nehraje roli
akcent v domácích rutinách	akcent na péči o dítě	akcent na péči o dítě	akcent na zajištění chodu domácnosti	akcent na zajištění chodu domácnosti
zapojení televize do prostorového schématu domácnosti	(minimální přístupnost); dětská pojistka	dětská pojistka; standardní řešení	standardní řešení; multiplicita	multiplacita; dětské separé
zapojení televize do časového schématu domácnosti	vymístění televize	sekvenční integrace	sekvenční integrace	plná integrace
rodičovský vzor	rodiče sledují televizi minimálně	rodiče sledují televizi středně často	rodiče sledují televizi středně často	rodiče sledují televizi mimořádně často
rodičovské mediálně výchovné strategie	strategie pedagogická	strategie smíšená	strategie smíšená	strategie saturační
omezování přístupu	<i>velmi restriktivní</i>	<i>semirestriktivní</i>	<i>semirestriktivní</i>	<i>permissivní</i>
monitoring	<i>nerealizuje se</i>	<i>realizuje se vždy</i>	<i>realizuje se vždy</i>	<i>realizuje se nedůsledně</i>
spoludivání	<i>realizuje se vždy</i>	<i>realizuje se nedůsledně</i>	<i>realizuje se nedůsledně</i>	<i>nerealizuje se</i>
konverzace	<i>realizuje se vždy</i>	<i>realizuje se nedůsledně</i>	<i>realizuje se nedůsledně</i>	<i>nerealizuje se</i>

dlouho, na co a za jakých podmínek se dítě bude dívat). Dětské televizní diváctví je však současně determinováno také domácími rutinami (o dětské televizní konzumaci tak rozhodují faktory jako počet televizorů v domácnosti a jejich umístění, doba večere, ukládání k spánku atd.). Dětské televizní diváctví jednak zpětnovazebně ovlivňuje rodinnou mediální výchovu (pokud má rodič například pocit, že se dítě ten který den dívalo na televizi příliš mnoho, bude následující den restriktivnější), jednak má vliv na domácí rutiny (dívá-li se dítě pravidelně na Večerníček, je tomu přizpůsobena doba úklidu hraček, večerní hygieny atd.). Domácí rutiny jsou jednak ovlivňovány rodinnou mediální výchovou (pokud rodič chce sledovat televizi důsledně společně s dítětem, nemůže v této době realizovat činnosti nutné k zajištění chodu domácnosti), jednak rodičovskými potřebami (jestliže rodič potřebuje dopoledne vyřídit pracovní agendu, přizpůsobí tomu chod domácnosti). Rutiny samy determinují přání dítěte (pokud dítě ví, že se v dané době televize nezapíná, vůbec nevyjádří přání dívat se) a rodičovské potřeby (domácí rutina večere v sedm generuje potřebu matky získat čas pro přípravu jídla kolem šesté hodiny), čímž vytvářejí most mezi dětským televizním diváctvím a rodičovskými potřebami.

Schéma 1.: Rodinná socializace dětského diváctví – kauzální model

Ústředním konceptem je v tomto modelu střet rodičovských potřeb, které dětskou televizní konzumaci navyšují, a rodičovských postojů k televizi, které ji naopak snižují. Kausalita je zde cirkulární, často oboustranná a poměrně složitá.

V rámci selektivního kódování byla také do analýzy začleněna procesuální dynamika. Zakotvená teorie rozlišuje dvojí možné pojetí procesu: jako přechodu mezi stádii a jako neprogresivního pohybu. Nasbíraná data vedla k druhému

možnému pojetí, přičemž začlenění procesu do analýzy bylo opět postaveno na výsledcích axiálního kódování. Do popisu vztahů mezi kategoriemi lze začlenit dynamiku, neboť změna v podmínkách vede ke změně v základním jevu. Dětský televizní režim se proměňuje v souvislosti s drobnými každodenními změnami. Dětská televizní konzumace variuje v závislosti na tom, zda je pracovní den či víkend, zda je rodina doma nebo mimo domov, zda jsou členové rodiny zdraví či nemocní, odpočatí či unavení, znužení televizní obrazovkou nebo naopak vším ostatním. Soubor podmínek vztahujících se k jednotlivým dětským televizním režimům proto není možné vnímat jako nehybnou a jednou provždy danou záležitost. Kategorie dětského televizního režimu na jedné straně slouží jako dlouhodobější (statická) charakteristika způsobu, jakým se dítě obvykle dívá na televizi, na druhé straně odkazuje k krátkodobému aktuálnímu (dynamickému) dění.

Proměnné, které vztahový rámec vytvářejí, jsou v pohybu, přičemž každá změna začíná na úrovni příčinných či intervenujících podmínek (potřeby rodičů, přání dítěte), pokračuje přes zprostředkující funkcionální či intencionální vlivy (domácí rutiny, rodinná mediální výchova) až k samotnému jevu – dětskému televiznímu režimu.¹²

Závěrem

Cílem tohoto textu bylo na příkladu z vlastního výzkumu ukázat některé možnosti zakotvené teorie. Přitom bych chtěla zdůraznit, že tato metoda zahrnuje podstatně více specifických procedur, než bylo zmíněno zde.

Jádrum sdělení bylo přitom to, co by bylo možné označit jako spor o axiální kódování. Zatímco o nezbytnosti otevřeného a selektivního kódování není pochyb, místo axiálního kódování v systému zakotvené teorie je předmětem mnoha výhrad a pochybností. Ve výzkumném projektu rodinné socializace dětského televizního diváctví se však právě axiální kódování ukázalo být klíčovou technikou, která celou analýzu posunula směrem celistvé konceptualizaci výzkumného problému. Domnívám se, že efektivní použití axiálního kódování bylo umožněno existencí rozsáhlého čistě deskriptivního materiálu vzešlého z první fáze analýzy. Zároveň se však domnívám, že kategorie, s nimiž operuje paradigmatický model, jsou dostatečně široké a univerzální, takže jejich aplikace nemusí znamenat vážné ohrožení ve vztahu k otevřenosti a induktivitě analytického procesu.

Celkově je třeba v axiálním kódování, stejně jako v celé zakotvené teorii, vidět nikoli záruku úspěchu nebo dokonce jedinou „vědeckou“ metodu kvalitativního výzkumu, nýbrž účelný a sofistikovaný návod k zacházení s daty, jehož použití může významně přispět ke konceptualizaci výsledků a budování teorie na základě kvalitativních dat.

¹² Například dítě, které se obvykle dívá na televizi v dětském režimu, je nemocné. Nemoc způsobí změnu v příčinných a intervenujících podmínkách. Matka potřebuje uvolnit více času pro sebe a samo dítě se chce více dívat. Proto se po dobu nemoci přesouvá do režimu televize jako hobby.

LITERATURA

- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80–246–0139–7.
- EZZY, D. *Qualitative analysis: practice and innovation*. London: Routledge, 2002.
- FREEBODY, P. *Qualitative research in education*. London: Sage, 2003.
- LEWIS-BECK, M.S., BRYMAN, A., FUTING LIAO, T. *The Sage encyclopedia of social science research methods*. London: Sage, 2004.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80–85834–60–X.

SUMMARY

The article deals with the use of the method of grounded theory in pedagogic research, focusing on specific coding techniques the method works with. A concrete example of the research practice is used to explain the process: a survey of the family socialization of children's TV-watching, using in-depth interview as the main technique of data collection. This specific example shows the effects the coding techniques of the grounded theory can offer, such as, and primarily, axial coding.